



การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ
ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม

- พิลาศลักษณ์ อุมะวรรณ
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์
- รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม

The Development of Indicators for Strategic Leadership of School Administrators under The Offices of Nakhon Phanom Educational Service Area

พิลาศลักษณ์ อุมะวรรณ¹,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วโร เพ็งสวัสดิ์, รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ซึ่งดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย เก็บรวบรวมข้อมูล 3 รอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 24 คนซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยนำผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาสร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ นำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพกับผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 60 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.98 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 217 คน

ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนได้ตัวบ่งชี้จำนวน 100 ตัวบ่งชี้ มีความเหมาะสมระดับดีขึ้นไปทุกตัวบ่งชี้ จำนวนตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบเป็นดังนี้ 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร มีตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 17 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อ 2) ความสามารถรวบรวมข้อมูลมากำหนดกลยุทธ์ได้ มีตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 18 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดจำนวน 14 ตัวบ่งชี้ และมีความเหมาะสมในระดับมากจำนวน 4 ตัวบ่งชี้ 3) การปลูกฝังวัฒนธรรมขององค์กร มีตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 13 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดจำนวน 12 ตัวบ่งชี้ และมีความเหมาะสมในระดับมากจำนวน 1 ตัวบ่งชี้ 4) การคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง มีตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 17 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อ 5) การพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้ มีตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม

² อาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

โรงเรียน จำนวน 12 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดจำนวน 11 ตัวบ่งชี้ และมีความเหมาะสมในระดับมากจำนวน 1 ตัวบ่งชี้ 6) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง มีตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 23 ตัวบ่งชี้ ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกข้อ

ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 6 องค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านการปลูกฝัง วัฒนธรรมขององค์กร ด้านการคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

Abstract

The purpose of this research was to develop the indicators for strategic leadership of school administrators under the Offices of Nakhon Phanom Educational Service Area by using the Delphi Technique. The research consisted of two stages. Stage 1 was the development of indicators for strategic leadership of school administrators under the Offices of Nakhon Phanom Educational Service Area through the synthesis of the component concept for strategic leadership of school administrators as the frame of reference in compliance with library research of texts, documents, papers and research reports. There were 6 components including the determination of organizational vision, collecting data for the determination of strategies, the establishment of the organizational culture, the creativity for changing, the prediction and determination for future, and the successive development of human resource which were applied as the first questionnaires. These questionnaires consisted of the questions with agree-disagree responses and open questions to collect data from 24 experts who were qualified according to the criteria of the research. Stage 2 was the study of strategic leadership of school administrators under the Offices of Nakhon Phanom Educational Service Area. The result of the research in stage 1 was used to construct standard questionnaires with a five-level rating scale. These questionnaires were tried out to find the validity of the tool, with the control group of 60 school administrators. The reliability of overall questionnaires was 0.98. Later, the questionnaires were applied with 217 school administrators under the Offices of Nakhon Phanom Educational Service Area.

The findings of research were:

1. According to the development of indicators for strategic leadership of school administrators under the Offices of Nakhon Phanom Educational Service Area, 100 indicators were determined and considered suitable from good level. Each component had the number of indicators as follows:

1.1) In terms of the determination of organizational vision, there were 100 indicators and all indicators were considered suitable at very high level.

1.2) In terms of the ability of collecting data for the determination of strategies, there were 18 indicators for strategic leadership of school administrators which 14 indicators were considered suitable at very high level and 4 indicators were at high level.

1.3) In terms of the establishment of the organizational culture, there were 13 indicators for strategic leadership of school administrators which 12 indicators were considered suitable at very high level and 1 indicator was at high level.

1.4) In terms of the creativity for changing, there were 17 indicators for strategic leadership of school administrators which all were considered suitable at very high level.

1.5) In terms of the prediction and determination for future, there were 12 indicators for strategic leadership of school administrators which 11 indicators were considered suitable at very high level and 1 indicator was at high level.

1.6) In terms of the successive development of human resource, there were 23 indicators for strategic leadership of school administrators which all were considered suitable at very high level.

2. The result of the strategic leadership of school administrators under the Offices of Nakhon Phanom Educational Service Area, in compliance with the administrator opinions, revealed that 6 components of the strategic leadership of school administrators were in general rated high. When considering each aspect, it was found that mean value of all aspects were rated high by arranging mean value sequence from maximum to minimum. The preceding 3 aspects included the establishment of the organizational culture, the creativity for changing, and the successive development of human resource. The prediction and determination for future had the minimum mean value.

บทนำ

แนวโน้มแห่งการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันทำให้บริบทในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ทุกองค์กรต้องปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย หลายองค์กรกำหนดกลยุทธ์การสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อนำการศึกษามาพัฒนาคนและพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่นำการศึกษามาพัฒนาคนและพัฒนาองค์กรให้บรรลุวิสัยทัศน์ ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อแสดงทิศทางการพัฒนาการศึกษาไว้ว่า ประชากรในวัยเรียนจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นไทยและมีศักยภาพการเรียนรู้ในระดับสากล เพื่อเป็นพื้นฐานใน

การศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ถูกรวมเชื่อมโยงมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพของคน

จากนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของทุกคนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ให้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ (ปาติกา นิธิประเสริฐกุล. 2547 : 1-2) สถานศึกษาจึงนับว่าเป็นองค์กรที่สำคัญที่สุดในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ สถานศึกษาจะมีประสิทธิผลได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ อย่าง เช่น การบริหารที่ดี ความสามารถในการจัดองค์การ การใช้ทรัพยากรที่หามาได้อย่างคุ้มค่า (Steers.1977 : 46) องค์ประกอบที่กล่าวมาทั้งหมดจะเป็นไปไม่ได้หากสถานศึกษานั้นๆ ขาดภาวะผู้นำของผู้บริหาร ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นตัวจักรกลที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นผู้นำนโยบายและโครงการต่างๆ ไปปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีพฤติกรรมกรบริหารอย่างเหมาะสม ต้องเป็นผู้นำในการบริหารจัดการที่มีการปรับเปลี่ยน (วันเพ็ญ เจริญแพทย์. 2545 : 2)

การศึกษาไทยในยุคนี้ มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านโครงสร้างและเนื้อหา ผู้บริหารการศึกษาจะต้องติดตามความเคลื่อนไหวให้ทันกับเหตุการณ์และสามารถปฏิบัติการกิจให้สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นิพนธ์ กิณวาศ์ (2543 : 185) กล่าวว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อที่จะนำองค์กรให้ผ่านวิกฤติของการเปลี่ยนแปลงไปได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดนครพนม เพื่อนำผลการวิจัยตลอดจนข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เนื้อหาของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ดังนี้ การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร, ความสามารถรวบรวมข้อมูลมากำหนดกลยุทธ์ได้, การปลูกฝังวัฒนธรรมขององค์กร, การคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง, การพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้ และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้จำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 24 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติที่กำหนด จำแนกเป็น 4 กลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารการศึกษาจำนวน 6 คน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 6 คน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการ จำนวน 6 คน กลุ่มที่ 4 ครูจำนวน 6 คน

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ปีการศึกษา 2552 จำนวน 499 คน

2.2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 217 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างถึงใน วาโร เฟิงส์วส์ดี. 2550 : 152) การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มอย่างง่าย

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดขององค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จากการศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และรายงานการวิจัยสรุปได้ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ ความสามารถรวบรวมข้อมูลมากำหนดกลยุทธ์ได้ การปลูกฝังวัฒนธรรมขององค์กร การคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง การพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้ และ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 24 คน แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมตามกระบวนการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟายจำนวน 3 รอบ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม โดยเก็บข้อมูลกับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 217 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 รอบที่ 2 และ รอบที่ 3 ซึ่งประกอบด้วยตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ผู้วิจัยคำนวณค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์ที่ 1 กับควอไทล์ที่ 3 ถ้าค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ที่คำนวณได้ของข้อความใด มีค่าตั้งแต่ 1.50 ลงมา แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันและในทางตรงกันข้ามถ้าค่าดังกล่าวมากกว่า 1.50 แสดงว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด คือ มีค่ามัธยฐานตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ตั้งแต่ 1.50 ลงมาจำนวน 100 ตัวบ่งชี้

2. ข้อมูลจากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 217 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อนำมาจัดลำดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ของผู้เชี่ยวชาญ 24 คน ได้ตัวบ่งชี้องค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม 6 องค์ประกอบ รายละเอียดดังนี้

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในเกณฑ์ความเหมาะสมระดับมากที่สุด จำนวน 17 ตัวบ่งชี้

1.2 ความสามารถรวบรวมข้อมูลมากำหนดกลยุทธ์ได้ ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในเกณฑ์ความเหมาะสมระดับมากและระดับมากที่สุด จำนวน 18 ตัวบ่งชี้

1.3 การปลูกฝังวัฒนธรรมขององค์กร ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในเกณฑ์ความเหมาะสมระดับมากและระดับมากที่สุด จำนวน 13 ตัวบ่งชี้

1.4 การคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในเกณฑ์ความเหมาะสมระดับมากที่สุด จำนวน 17 ตัวบ่งชี้

1.5 การพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้ ได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในเกณฑ์ความเหมาะสมระดับมากและระดับมากที่สุด จำนวน 13 ตัวบ่งชี้

1.6 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่องได้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์อยู่ในเกณฑ์ความเหมาะสมระดับมากที่สุด จำนวน 23 ตัวบ่งชี้

2. การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 217 คน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ทั้ง 6 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ด้านการปลูกฝังวัฒนธรรมขององค์กร ด้านการคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 เป็นการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม มี 6 องค์ประกอบ 100 ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมในระดับดีและดีมาก จากการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร ผลการวิจัยพบว่าตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครพนม ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร มีจำนวน 17 ข้อ ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรเป็นสิ่งบ่งบอกทิศทางของการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ การกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรจึงเป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับผู้บริหารที่มีลักษณะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องเป็นผู้ที่รู้ทันการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดของบรูซซีริมฮาซาค (2548 : 31 – 32) ที่กล่าวว่า วิสัยทัศน์คือการมองภาพตลอดแนวของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและการสร้างวิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีลักษณะดังนี้ มุ่งสู่อนาคต มีลักษณะเป็นอุดมคติเพื่อโรงเรียนที่ดีกว่า เหมาะสมกับลักษณะของโรงเรียน ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม และค่านิยมของโรงเรียน มีส่วนกำหนดมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศ สะท้อนถึงอุดมคติอันสูงส่ง (Reflects High Ideals)

1.2 ความสามารถรวบรวมข้อมูลมากำหนดกลยุทธ์ได้ ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิง

กลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครพนม ด้านความสามารถรวบรวมข้อมูลกำหนดกลยุทธ์ได้ มีจำนวน 18 ข้อ สอดคล้องกับแนวคิดของเดส และมิลเลอร์ (Dess & Miller, 1993 : 320 – 321 อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2542 : 401) ที่ว่าผู้นำเชิงกลยุทธ์มีหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนกลยุทธ์และรับผิดชอบการนำไปปฏิบัติตลอดจนการควบคุมกลยุทธ์ซึ่งจะนำผลการประเมินไปใช้ในการจัดการกลยุทธ์ จำเป็นจะต้องรับข้อมูลในการควบคุมกลยุทธ์ เนื่องจากระบบข้อมูลสำหรับการจัดการกลยุทธ์จะช่วยฝ่ายบริหารระดับสูงในการตัดสินใจในด้านกลยุทธ์ การวางแผนงานและโครงการ ลักษณะข้อมูลที่มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนต้องสามารถควบคุมและวัดผลได้

1.3 การปลูกฝังวัฒนธรรมขององค์กร ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครพนม ด้านการปลูกฝังวัฒนธรรมขององค์กร จำนวน 13 ข้อ ผลการวิจัยสามารถบ่งบอกถึงการบริหารด้วยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เพื่อให้การจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเป็นการกิจของการบริหารในการจัดบรรยาการการเรียนการสอนรวมทั้งโปรแกรมการเรียนการสอนและการรักษาหรือการป้องกันให้โรงเรียนสามารถดำรงต่อไปด้วยการประสานงาน จัดปัญหาและประเมินผลงาน การปฏิบัติงานของผู้บริหารจึงต้องมีการปลูกฝังวัฒนธรรมขององค์กรซึ่งเป็นเครื่องมือชักจูงให้ผู้ร่วมงานมีความคิดเห็นและปฏิบัติตามความต้องการของตน โดยอาศัยสถานการณ์แวดล้อมขณะนั้นเข้าช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเบส (Bass, 1985 : 64) ที่ว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสามารถโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ได้บังคับบัญชาเปลี่ยนแปลงความสนใจในการกระทำเพื่อตนเองไปสู่การทำประโยชน์เพื่อกลุ่มหรือเพื่อองค์กร

1.4 การคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครพนม ด้านการคิดสร้างสรรค์เพื่อการเปลี่ยนแปลง จำนวน 17 ข้อ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับพวงรัตน์ เกสรแพทย์ (2543 : 123) ที่กล่าวว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์จะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักวางแผนกลยุทธ์เพราะแผนที่ดีนอกจากจะเป็นแผนที่ปฏิบัติได้ ลักษณะที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของแผน คือ การนำเสนอแนวคิดใหม่ๆในการปฏิบัติ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และคิดนอกกรอบซึ่งเป็นการคิดหาวิธีการใหม่ๆ การแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่เป็นปัญหา ข้อขัดข้อง เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีกว่า

1.5 การพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้ ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครพนม ด้านการพยากรณ์และกำหนดอนาคตได้ จำนวน 12 ข้อ ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของดูบริน (DuBrin, 1998 : 335 อ้างถึงใน รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544 : 208) ที่กล่าวถึงผู้นำเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคตว่าผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องอาศัยทักษะการคาดคะเนอนาคตจากคำกล่าวที่ว่า “การมองอนาคตอย่างทะลุปรุโปร่ง แสวงหาความแตกต่างระหว่างความสำเร็จและหลีกเลี่ยงความล้มเหลว”

1.6 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครพนม ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง จำนวน 23 ข้อ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่องเป็นการกระตุ้นทางปัญญาเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้บังคับบัญชาคิดทบทวนในสิ่งที่ทำอยู่เดิม โดยกระตุ้นให้คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพสูงขึ้น เนื่องจากครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมชาติ กิจขรรจง (2546 : 74-77) ที่ว่า การพัฒนาบุคลากรเป็นการทำให้บุคลากรนำปัญญามาพัฒนางานที่รับผิดชอบจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ปฏิบัติหน้าที่การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

2. การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม จำนวน 217 คน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้จะเป็นเพราะผู้นำระดับสูงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทิศทางการคิดและการบริหารแบบใหม่ให้สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลง ความสามารถเชิงรุกหรือการคิดเชิงรุกจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อผู้นำเชิงกลยุทธ์ เนื่องจากการมองเห็นปัญหาหรือโอกาสพร้อมทั้งคิดสร้างสรรค์และแปลกใหม่ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีระพงษ์ วีระชานนท์ (2550 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยงานวิจัยดังกล่าวได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำของผู้บริหารว่าจะต้องมีความสามารถเชิงวิสัยทัศน์และการวางแผน และการกำหนดเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชัย ศรีเสนห์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารดีเด่นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารดีเด่นในด้านบทบาทที่เป็นจริงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระและครูในโรงเรียน
2. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงพัฒนาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนเนื่องจากสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้น ต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว
3. ควรศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ธีระพงษ์ วีระชานนท์. (2550). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (อัคราณา).
- นิพนธ์ กิณางค์. (2543). หลักบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุรชัย ศิริมหาสาร. (2548). มุขบริหารสู่การเป็นผู้นำ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปาลิกา นิธิประเสริฐกุล. (2547). ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.(อัคราณา).
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2542). การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย. สกลนคร : โปรแกรมวิชาการวัดผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสกลนคร.
- วันเพ็ญ เจริญแพทย์.(2545). การศึกษาพฤติกรรมการบริหารองค์การแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา. (อัคราณา).
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2542). การบริหารเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์.
- สมชาติ กิจขรรค์. (2546). ความฉลาดรู้ของผู้นำ. กรุงเทพฯ : เอ็มไอทีคอนซัลติ้ง.
- Bass, B. M. (1985). **Leadership and Performance Beyond Expectation**. London : Collier Mcmillan.
- Steers, R. M. (1977) **Organizational Effectiveness : A Behavioral View**. Santa Monica, CA : Goodyear.